

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА АРХЕОЛОГІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету історії та
міжнародних відносин
/Віталій АНДРЕЙКО/
« 30 » серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА АНТИЧНОСТІ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	034 Культурологія
Освітня програма	Культурологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «**Культура Античності**» для здобувачів **першого (бакалаврського) рівня** вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки**, спеціальності **034 Культурологія**, освітньої програми «**Культурологія**».

Розробник: Мойжес В. В., к.і.н., доцент кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **археології, етнології та культурології**

протокол № 11 від «9» червня 2023 р.

Завідувач кафедри Надія КЕРЕЦМАН

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 8 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 5	2	2
	Лекції:	
	50	14
	Практичні (семінарські):	
	24	6
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	76	130

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативний курс «Культура Античності» є базовим для підготовки висококваліфікованих фахівців-культурологів. Дисципліна викладається на факультеті історії та міжнародних відносин протягом другого семестру, 1-го року навчання у відповідності до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 034 Культурологія.

Метою навчальної дисципліни є систематичне, комплексне, об'єктивне вивчення та аналіз культурного розвитку людства протягом епохи Античної (греко-римської) цивілізацій. Курс спрямований на формування у студентів комплексного бачення та сприйняття культурних особливостей давніх часів, їх досягнень та внесків в історію та культуру світової цивілізації та в історію усього людства. Також передбачено аналіз нових тенденцій в світовій та вітчизняній культурології та новітніх наукових поглядів на окремі аспекти культурного розвитку Античної цивілізації. Завдяки вивченню названої дисципліни студенти повинні сформуванати уявлення про специфіку розвитку Античної цивілізації, з'ясувати особливості і закономірні риси формування специфічної моделі відносин між людиною античних часів та державними, політичними, ідеологічними, соціальними інститутами.

Дослідження античної культури дозволяє реконструювати так зване «обличчя епохи», дозволяє відчувати її унікальний колорит. До цього варто додати, що вивчення культури доби Античності безпосередньо пов'язано із вивченням ментальності та поведінки людини, її активності та творчості, специфіки її мислення. В зміст та організацію викладання дисципліни закладено хронологічний та цивілізаційний принципи. Розглядаються фактори, які сприяли формуванню античної культури (природно-кліматичні, зовнішньополітичні, господарські тощо). Курс передбачає розгляд культурних явищ та процесів в історичному аспекті, тому до нього також включені базові відомості про історію давньогрецького та давньоримського суспільств.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти відповідної спеціальності таких компетентностей:

- **інтегральна компетентність** – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає

застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

○ **загальні компетентності (ЗК):**

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК – 01);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК – 03);
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК – 04);
- здатність працювати автономно (ЗК – 07);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК – 09);

○ **фахові компетентності (ФК):**

- здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію (ФК – 01);
- здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів (ФК – 03);
- здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо) (ФК – 04);
- здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів (ФК – 09).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Культура Античності» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр НД за ОП: ОК 01. Вступ до спеціальності,

Шифр НД за ОП: ОК 03. Світові релігії,

Шифр НД за ОП: ОК 04. Основи матеріальної культури,

Шифр НД за ОП: ОК 07. Стародавній світ: історія, людина, суспільство,

Шифр НД за ОП: ОК 09. Культура первісного часу та стародавнього Сходу.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми, вивчення навчальної дисципліни «Культура Античності» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію	ПРН – 02
Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів	ПРН – 05
Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики	ПРН – 07
Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту	ПРН – 08

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Культура Античності»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Набуття навиків критичного та творчого мислення й професійно-ділового спілкування із застосуванням фахової термінології; демонстрація міжособистісної взаємодії та толерантного ведення дискусії, аргументування власних думок з дотриманням вимог професійної етики	ПРН – 02
Набуття навиків наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування,	ПРН – 05

рецензування). Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії. Вміти користуватися інформаційними та комунікаційними технологіями, здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел. Вміння орієнтуватися в сучасних програмних та апаратних засобах, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням	
Вміння вчитися і оволодівати сучасними знаннями, генерувати нові ідеї (креативність), демонструвати розвинуту творчу уяву, працювати в команді та автономно, працювати в міжнародному контексті, діяти соціально відповідально та свідомо, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	ПРН – 07
Здатність здійснювати пошук, аналіз та оброблення інформації з різних джерел, аналізуючи та надаючи критичну та розповідну форму отриманим відомостям Здатність відповідально ставитися до джерел інформації, самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети. Уміння виокремлювати основні етапи розвитку світової культури, виділяти та обґрунтовувати загальну специфіку культурно-історичних процесів, аналізувати актуальний стан і тенденції розвитку культури, впроваджувати український та зарубіжний культурологічний досвід	ПРН – 08

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Культура Античності» є: практичні заняття, модульні контрольні роботи, іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступи на практичних заняттях тощо.

Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на практичних заняттях, консультаціях.

Форма модульного контролю: письмові контрольні роботи. Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

(Модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	...	50	100
10	05	05	10	05	05	05	05			

(Модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	...	50	100
10	05	05	10	05	05	05	05			

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	30	6	30
Тестування	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає письмові відповіді на теоретичні питання, різних рівнів складності. За кожну правильну відповідь на 3 теоретичні завдання студент може отримати від 10 до 20 балів максимум. До модульної контрольної роботи допускаються студенти, як відвідали не менше 90 % аудиторних занять (або відпрацювали пропущені заняття на консультаціях) і отримали не менше 60 % від можливої кількості балів за поточну роботу.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою (іспит)	Критерії знань
A	90-100	відмінно	Студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення навчальних першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
B	82-89	добре	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, вільно володіє державною мовою; але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання
C	74-81		
D	64-73	задовільно	Студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
E	60-63		
FX	35-59	незадовільно	Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані
F	0-34		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Джерельна база вивчення античної культури.

Місце Античності у всесвітньо-історичному процесі. Історико-культурна спадщина Античної цивілізації та її прояви у різних сферах життя. Прямі та опосередковані «спадкоємці» здобутків Античної цивілізації.

Антична археологія: здобутки та недоліки. Провідні відкриття археологів. Загальна характеристика викопних джерел (речові, іконографічні, нумізматичні, епіграфічні папірологічні, антропологічні, остеологічні та палеоботанічні джерела).

Міфологія як джерело інформації. Сутність античних міфів та міфологічного світогляду античної людини. Категорії письмових джерел інформації (праці античних істориків, філософів, промови ораторів, літературні твори різних жанрів, листи та мемуари сучасників подій, агіографічні твори). Загальні риси античної культури (антропоцентризм, раціоналізм, естетизм, демократизм, розуміння та усвідомлення свободи тощо).

Античне розуміння змісту та цінності культури (погляди Протагора, Демокріта, Марка Порція Катона, Марка Туллія Цицерона, Луція Аннея Сенеки).

Тема 2. Давньогрецька культура Егейського періоду.

Релігійні уявлення кіклядців. «Кіклядські ідоли». Релігійні уявлення мінойців. Поширення культів богині-матері та бика. Тавромахія. Відправа релігійних культів та церемоній мінойськими басилеями. Відсутність прощарку жрецтва та культових приміщень. Зв'язок релігійних вірувань мікенців із родоплемінними культами (фетишизмом, тотемізмом, магією). Жертвоприношення. Зародження політеїзму та поширення генотеїзму. Поява перших культових споруд.

Архітектура палацових комплексів на Криті (Кносс, Закро, Фест, Маллія та ін.). Технології прикрашання, освітлення та водозабезпечення палацових комплексів. Специфіка архітектури палацових комплексів мікенців (Мікени, Тірінф, Орхомени та ін.), кіклопічна кладка стін, «Лев'яча брама», мегарон, поділ на верхнє та нижнє місто. Архітектура мікенських гробниць.

Фресковий живопис та його стилі (морський, рослинний, зооморфний, декоративний, антропоморфний). Домінування жіночих смаків у мінойському та чоловічих у мікенському фресковому живописі. Культура та традиції вазопису. Розквіт ювелірного мистецтва. Скульптура Кіклад та мінойського Криту. Мистецтво письма: лінійне письмо А, лінійне письмо Б. Досягнення у дешифруванні лінійного письма Б (М.Вентріс, Дж.Чайлд). Використання глиняних табличок та позначок для голосних літер.

Тема 3. Давньогрецька культура Передполісного та Архаїчного періодів.

Остаточне формування пантеону давньогрецьких богів. Олімпійська родина богів та її структура. Взаємини між богами та людьми. Формування релігійних обрядів та ритуалів. Жертвоприношення. Роль оракулів. Створення амфіктоній. Містерії та релігійні свята (Діонісії, Олімпійські ігри, Панафінейські ігри, Піфійські ігри, Істмійські ігри, Немейські ігри тощо).

Відновлення культури письма. Жанри архаїчної поезії: епічна поезія (Гомер), дидактична поезія (Гесіод), лірична поезія (Архілох, Тіртеї, Феогнід), мелічна поезія (Алкеї, Сапфо Анакреонт). Зародження філософії. Натурфілософи та їх погляди (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Геракліт, Піфагор). Зародження наукових знань. Зв'язок науки з філософією.

Домінування храмової архітектури. Виникнення колонних ордерів (дорійський, іонійський). Специфіка архаїчної скульптури: статуї куросів та кор. Виникнення шкіл скульпторів. Використання фарб для прикрашання храмів та статуй. Перехід від геометричного до орієнтального стилю у вазописі. Поява чорнофігурного та червоно фігурного вазописів.

Тема 4. Давньогрецька культура Класичного періоду.

Витоки театрального мистецтва. Роль театру у житті стародавніх греків. Будівництво театральних споруд та функціональне призначення їх складових (койлоне, сцена, орхестра). Корифей, дифірамби, хор. Давньогрецькі трагедії та комедії як жанри театрального мистецтва. Творчість давньогрецьких трагіків (Есхіл, Софокл, Еврипід) та комедіографів (Аристофан).

Трансформації у сфері релігії. Вплив релігійних переконань на свідомість та культуру. Збереження традицій попередніх епох (Діонісії, Олімпійські та інші ігри). Спалах філософії. Поява філософів нового типу – софістів. Погляди Протагора, Алкідаманта. Погляди та праці класичних грецьких філософів: Сократа, Платона, Аристотеля. Зародження політичної думки. Утопічні ідеї та концепції.

Розвиток наукових знань (Гекатей, Емпедокл, Гіппократ).

Розквіт архітектури. Прагнення до комфорту міст. Поширення Гіпподамової системи планування та забудови міст. Поява та поширення коринфського колонного ордеру. Створення архітектурних ансамблів. Споруди Афінського акрополя (пропілеї, Парфенон, Ерехтейон). Діяльність видатних скульпторів та інженерів (Мнесікл, Каллікрат, Іктин, Піфей, Поліклет Молодший). Розквіт

образотворчого мистецтва. Ідеологічна спрямованість скульптури. Створення скульптурних еталонів та шедеврів (Мирон, Фідій, Пракситель, Лісіпп). Революція у культурі вазопису та живопису. Мистецька творчість Полігнота, Апполодора та Павсія.

Тема 5. Культура сімейних та гендерних відносин.

Сім'я як соціальний інститут. Регулятори сімейних стосунків. Давньогрецькі уявлення про сім'ю. Еволюція сім'ї. патріархальний рід. Батько – очільник родини (його права та обов'язки). Трансформація сімейних відносин. Поява індивідуальної родини. Давньогрецькі уявлення про шлюб. Моногамія. Мета шлюбних відносин. Боротьба з безшлюбністю. Вікові межі вступу у шлюб. Соціальний аспект шлюбних відносин. Етапи давньогрецької шлюбної церемонії. Обрання сприятливої дати для весілля. Причини розриву шлюбних відносин. Розмаїття процедур розлучення.

Специфіка гендерних відносин. Формування образу давньогрецької жінки (образ матері, образ жінки вільної поведінки, карикатурний образ). Висловлювання видатних греків. Статус та спосіб життя давньогрецької жінки. Права та обов'язки. Гетери.

Народження дитини. Демографічні показники. Свідомий та опосередкований інфантицид. Процедура визнання батьком дитини. Дарування імені. Специфіка та традиції давньогрецьких імен. Процедура всиновлення.

Тема 6. Правова культура стародавніх греків.

Традиції звичаєвого права стародавніх греків (звичай кровної помсти, законодавство Лікурга тощо). Поява та поширення письмового законодавства (закони Драконта тощо). Процедура судочинства. Судове красномовство. Види та процедури покарань за злочини.

Правова думка стародавньої Греції.

Тема 7. Побутова культура стародавніх греків.

Різновиди міського та сільського помешкання (архітектурні особливості, будівельний матеріал, ступінь комфорту та розкоші, прикрашання підлоги та стін, обігрів, освітлення тощо). Домашнє начиння: меблі, посуд, кераміка, інші побутові речі. Одяг (фасони, колористика), взуття, прикраси. Засоби комунікації людей (пошта та інші засоби передачі інформації, реклама, дороги, транспортні засоби, порти). Засоби життєзабезпечення (ринки, заклади швидкого харчування, водопостачання, каналізація).

Тема 8. Культура дозвілля та розваг стародавніх греків.

Організація театральних вистав. Театр як засіб пропаганди. Атлетична культура. Олімпійські ігри. «Туризм». Готелі та уявлення про гостинність. Давньогрецькі гетери (навчання та спосіб життя). Культура сексуальних відносин у стародавній Греції (проституція та нетрадиційні види сексуальних відносин, приміщення для надання сексуальних послуг, спосіб життя працівників сексіндустрії).

Модуль 2.

Тема 9. Культура Елліністичної цивілізації.

Трансформація світогляду людини. Подолання вузько полісного ізоляціонізму та перехід до космополітизму. Релігійний синкретизм. Поява нових богів (Сарапіса). Активне поширення культури елліністичного правителя. Поширення ідеї приходу Месії. Збереження та продовження філософських традицій Платона та Аристотеля. Заснування та діяльність нових філософських шкіл та напрямків (стоїцизму, епікурейство, кінізму). Філософські погляди Зенона, Піфагора, Антисфена, Діогена. Активний розвиток наукових знань. Фінансова підтримка з боку елліністичних правителів. Створення та функціонування центрів наук та мистецтв (Музейон) й бібліотек (Пергамська, Олександрійська). Спеціалізація наукових знань. Творчість та досягнення науковців-природознавців: Евкліда, Архімеда, Аполлонія, Арістарха, Ератосфена, Гіппарха, Феофраста. Розквіт медичних знань. Діяльність Герофіла, Ерасистрата, Асклепіада.

Зростання кількості поетів та письменників. Реалізм сюжетних композицій та зростання інтересу до психології людини. Трансформації у театральному мистецтві. Ліквідація хору та падіння

популярності комедійного жанру. Творчість Лікофрона, Менандра, олександрійських поетів та письменників, Каллімаха, Аполлонія Родоського та ін. Поява жанру роман-утопія (Евгемер, Ямбул).

Заснування нових (Олександрія Єгипетська, Антіохія тощо) та благоустрій старих міст. Створення генерального плану забудови. Втілення на практиці Гіпподамової системи. Зонування міських територій. Уявлення про екологію міста. Специфіка елліністичної архітектури (монументалізм, помпезність тощо). Увага архітекторів на храми та громадські будівлі. Фороський маяк. Трансформації в галузі образотворчого мистецтва. Перехід до елітарного мистецтва. Панування жанру патетики та надмірного реалізму. Діяльність скульптурних шкіл: пергамської, родоської, олександрійської. Шедеври представників названих шкіл: Пергамський вівтар, Лаокоон, Колос Родоський та ін. Виробництво теракотових статуєток.

Індивідуалізація художнього портрету. Еротичні сюжети. Фаюмські поховальні портрети. Розвиток мозаїчного мистецтва (перехід від малюнкових до геометричних зображень).

Тема 10. Культура етрусків та Царського Риму.

Стисла характеристика епохи. Культури населення доримської Італії: Апеннінська культура, культура террамар, культура Кастелуччо, культура будівельників нурагів, культура Вілланова.

Матеріальна культура та побут етрусків. Космогонія, міфологія, релігія та традиції етрусків.

Легенда про заснування Риму. Міф про Рому.

Міфологія та релігія римлян Царського періоду. Етрусський вплив. Будівництво перших храмів. Досягнення ранніх римських скульпторів. Рання римська кераміка та вазопис (імпасто та буккоро).

Ювелірне мистецтво.

Тема 11. Культура республіканського Риму.

Еволюція релігійних переконань та свідомості стародавніх римлян. Формування давньоримського пантеону богів (вплив етрусків та греків). Вшанування духів. Колегії жерців та релігійні братерства. Масштабна еллінізація римської релігії. Поява східних богів у давньоримському пантеоні. Поширення пророкувань, хіромантії, зодіаку тощо.

Запозичення давньогрецьких філософських традицій. Давньоримський епікуреїзм (Тит Лукрецій Кар). Давньоримський стоїцизм та скептицизм. Популяризація поглядів давньогрецьких філософів Марком Туллієм Цицероном. Формування та швидка криза полісної ідеології. Перші паростки імперської ідеології.

Римське копіювання творчості давньогрецьких поетів. Творча діяльність Лівія Андроніка, Гнея Невія, Тита Флака, Публія Теренція. Поява оригінального жанру сатири. Розквіт ораторського мистецтва у стародавньому Римі (Цицерон, азіанізм та аттіцизм). Розвиток театрального мистецтва. Аттелани, мім та пантоміма. Мистецтво гладіаторських боїв.

Етрусський та давньогрецький вплив на давньоримську архітектуру. Використання нових архітектурних елементів – арки, колонади та поєднання арки з колонами. Прикрашання підлоги помешкання мозаїкою. Розвиток фрескового живопису («помпейський стиль»).

Виготовлення посмертних масок. Діяльність скульптора Стефана.

Тема 12. Культура імператорського Риму.

Творчий доробок давньоримських філософів доби імперії: Сенеки, Епіктета, Марка Аврелія. Розквіт наукових знань. Функціонування наукових центрів у Римі, Пергамі, Массалії, Афінах та Олександрії. Трактат Вітрувія «Про архітектуру». Геоцентрична концепція будови всесвіту Клавдія Птолемея. Досягнення давньоримської медицини (Гален). Життя та діяльність жінки-математика Іпатії. Досягнення римських юристів. Кодифікація законів. Творчість поетів Вергілія, Горация, Овідія. Критична творчість сатириків Петронія та Ювенала.

«Хліба та видовищ». Поширення жанру любовних романів (Лонг) та літературних експериментів (Авзоній). Поява та поширення агіографічної християнської літератури. Протистояння прихильників язичництва та християнства.

Римська імперська архітектура. Використання новітніх технологій та нових будівельних матеріалів. Римський бетон. Монументальна архітектура (Колізей, Пантеон тощо). Приміщення для кінних перегонів (цирки) та приміщення терм. Римські дороги. Міське та замське житло.

Багатоповерхові будівлі у Римі (інсули). Використання декоративних елементів для прикрашання будинків. Реалізм давньоримської імперської скульптури. Погруддя імператорів.

Базові компоненти імперської ідеології. Романізація провінцій та їх населення. Поява та поширення християнства. Євангелії. Період гоніння на християн. Легалізація християнства. Аріанська ересь. Нікейський собор 325 р. Проголошення християнства єдиною державною релігією.

Тема 13. Культура сімейних та гендерних відносин.

Сім'я як соціальний інститут. Регулятори сімейних стосунків. Давньоримські уявлення про сім'ю. Еволюція сім'ї. патріархальний рід. Батько – очільник родини (його права та обов'язки). Трансформація сімейних відносин. Поява індивідуальної родини. Давньоримські уявлення про шлюб. Моногамія. Мета шлюбних відносин. Боротьба з безшлюбністю. Вікові межі вступу у шлюб. Причини розриву шлюбних відносин. Розмаїття процедур розлучення. Формування образу античної жінки (образ матері, образ жінки вільної поведінки, карикатурний образ). Висловлювання видатних римлян. Статус та спосіб життя давньоримської жінки. Права та обов'язки. Прояви жіночої емансипації. Народження дитини. Демографічні показники. Свідомий та опосередкований інфантицид. Процедура визнання батьком дитини. Дарування імені. Специфіка та традиції давньоримських імен. Складові давньоримського імені. Процедура всиновлення.

Тема 14. Правова культура стародавніх римлян.

Традиції звичаєвого права стародавніх римлян (звичай кровної помсти, законодавство тощо). Поява та поширення письмового законодавства (закони XII Таблиць тощо). Процедура судочинства. Судове красномовство. Види та процедури покарань за злочини. Правова думка стародавнього Риму.

Тема 15. Побутова культура стародавніх римлян.

Різновиди міського та сільського помешкання (архітектурні особливості, будівельний матеріал, ступінь комфорту та розкоші, прикрашання підлоги та стін, обігрів, освітлення тощо). Домашнє начиння: меблі, посуд, кераміка, інші побутові речі. Одяг (фасони, колористика), взуття, прикраси. Засоби комунікації людей (пошта та інші засоби передачі інформації, реклама, дороги, транспортні засоби, порти).

Засоби життєзабезпечення (ринки, заклади швидкого харчування, водопостачання, каналізація).

Тема 16. Культура дозвілля та розваг стародавніх римлян.

Організація театральних вистав. Театр як засіб пропаганди. Атлетична культура. «Туризм».

Готелі та уявлення про гостинність. Культура сексуальних відносин у стародавньому Римі (проституція та нетрадиційні види сексуальних відносин, приміщення для надання сексуальних послуг, спосіб життя працівників сексіндустрії).

Тріумфи та овації переможців. Давньоримський цирк (приміщення, перегони на колісницях, вшанування переможців).

Полювання та цькування тварин (венаціо). Публічна страта злочинців, полонених, християн. Гладіаторські бої (різновиди гладіаторів, гладіаторські школи та навчальний процес, давньоримські амфітеатри (Колізей), навмахії).

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінари)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Джерельна база вивчення античної культури	8	4	-			4
Тема 2. Давньогрецька культура Егейського періоду	10	4	-			6
Тема 3. Давньогрецька культура Передполісного та Архаїчного періодів	12	4	2			6
Тема 4. Давньогрецька культура Класичного періоду	12	4	2			6
Тема 5. Культура сімейних та гендерних відносин	8	2	2			4
Тема 6. Правова культура стародавніх греків	8	2	2			4
Тема 7. Побутова культура стародавніх греків	8	2	2			4
Тема 8. Культура дозвілля та розваг стародавніх греків	8	2	2			4
Модульна контрольна робота № 1	2	2	-			-
Разом за модуль	76	26	12			38
Модуль 2						
Тема 9. Культура Елліністичної цивілізації	12	4	2			6
Тема 10. Культура етрусків та Царського Риму	6	2	-			4
Тема 11. Культура республіканського Риму	10	4	-			6
Тема 12. Культура імператорського Риму	12	4	2			6
Тема 13. Культура сімейних та гендерних	8	2	2			4
Тема 14. Правова культура стародавніх римлян	8	2	2			4
Тема 15. Побутова культура стародавніх римлян	8	2	2			4
Тема 16. Культура дозвілля та розваг стародавніх римлян	8	2	2			4
Модульна контрольна робота № 2	2	2	-			-
Разом за модуль	74	24	12			38
Разом за семестр	150	50	24			76

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Античність як історико-культурний простір	14	2	-			12
Тема 2. Давньогрецька культура Егейського, Передполісного та Архаїчного періодів	20	2	-			18
Тема 3. Давньогрецька культура Класичного періоду	20	2	-			18
Тема 4. Побутова культура стародавніх греків	14	-	2			12
Разом за модуль	68	6	2			60
Модуль 2						
Тема 5. Культура Елліністичної цивілізації	22	2	2			18
Тема 6. Культура етрусків, царського та республіканського Риму	24	4	-			20
Тема 7. Культура імператорського Риму	22	2	-			20
Тема 8. Побутова культура стародавніх римлян	14	-	2			12
Разом за модуль	82	8	4			70
Разом за семестр	150	14	6			130

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Давньогрецька поезія доби Архаїки	2	-
2	Давньогрецька література та театральне мистецтво доби Класики	2	-
3	Культура виховання дітей в стародавній Греції	2	-
4	Правова думка стародавньої Греції	2	-
5	Культура харчування у стародавній Греції	2	2
6	Свята та розваги стародавніх греків	2	-
Разом за модуль		12	2
Модуль 2			
1	Література та театральне мистецтво доби Еллінізму	2	2
2	Давньоримська література доби Імперії	2	-
3	Культура виховання дітей у стародавньому Римі	2	-
4	Правова думка стародавнього Риму	2	-
5	Культура харчування у стародавньому Римі	2	2

6	Свята та розваги стародавніх римлян	2	-
	Разом за модуль	12	4
	Разом за семестр	24	6

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота студента під час вивчення курсу «Культура Античності» здійснюється за напрямками:

- організаційно-методична робота в бібліотеці;
- опрацювання джерел, підручників і навчальних посібників, монографій, енциклопедій та словників;
- конспектування літератури згідно з тематичним планом лекцій;
- опрацювання лекційного матеріалу;
- реферування наукових статей та інших друкованих джерел;
- написання рефератів, творчих і дослідницьких робіт;
- перегляд і рецензування художніх і документальних фільмів;
- підготовка виступів на семінарах, конференціях, участь в ділових іграх тощо;
- підготовка до заліку з навчального курсу.

Частина самостійної роботи студентів з курсу здійснюється у вигляді опрацювання матеріалу із запропонованих тем.

№ з/п	Назва теми	Форма опитування
Модуль 1		
1	Музичне мистецтво стародавніх греків	тестування
2	Медицина та культура догляду за тілом у стародавній Греції	тестування
Модуль 2		
1	Музичне мистецтво стародавніх римлян	тестування
2	Медицина та культура догляду за тілом у стародавньому Римі	тестування

Форма контролю: тестове опитування на спеціальних бланках. На кожен тему винесено певну кількість питань. Загальна кількість балів, яку можна отримати за виконання тестів – 20. Відсутність відповіді на завдання розцінюється як 0 балів. У кожному завданні є лише одна правильна відповідь. Навпроти обраної студентом відповіді слід поставити позначку.

6.5. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Етимологія поняття «Античність». Географічні та хронологічні межі античної цивілізації.
2. Загальні риси античної культури.
3. Давньогрецькі релігійні уявлення Егейського періоду.
4. Давньогрецька архітектура Егейського періоду.
5. Давньогрецьке образотворче мистецтво Егейського періоду.
6. Давньогрецька культура Передполісного періоду.
7. Давньогрецькі релігійні уявлення Архаїчного періоду.
8. Давньогрецька поезія Архаїчного періоду.
9. Давньогрецька філософська та наукова думка Архаїчного періоду.
10. Давньогрецька архітектура Архаїчного періоду.
11. Давньогрецьке образотворче мистецтво Архаїчного періоду.
12. Давньогрецька релігія, філософія та науки Класичного періоду.
13. Давньогрецьке театральне мистецтво та поезія Класичного періоду.
14. Давньогрецька архітектура Класичного періоду.
15. Давньогрецьке образотворче мистецтво Класичного періоду.
16. Елліністичні релігійні уявлення та філософія.
17. Елліністичні науки.
18. Елліністична література.
19. Елліністичне містобудування та архітектура.
20. Елліністичне образотворче мистецтво.

21. Давньогрецькі системи освіти та виховання: Афіни, Спарта, жіноча освіта.
22. Давньогрецькі системи освіти та виховання: педагогічні погляди давньогрецьких філософів.
23. Правова культура стародавніх греків: звичаєве право та поява письмового законодавства.
24. Правова культура стародавніх греків: судові системи, судові процеси, види покарань.
25. Релігія та релігійність стародавніх греків: свята та обрядовість.
26. Релігія та релігійність стародавніх греків: календар, забобонність, магія, оракули.
27. Сфера побуту та дозвілля стародавніх греків: види житла, комфорт та інтер'єр помешкання.
28. Сфера побуту та дозвілля стародавніх греків: домашнє начиння, одяг, взуття, прикраси.
29. Сфера побуту та дозвілля стародавніх греків: засоби комунікацій та спорт.
30. Сфера побуту та дозвілля стародавніх греків: танці, співи, театральні вистави.
31. Сфера побуту та дозвілля стародавніх греків: «туризм» та уявлення про гостинність.
32. Культура етрусків.
33. Легенда про заснування Риму. Культура Царського Риму.
34. Релігія, філософія та ідеологія республіканського Риму.
35. Література, театральне та ораторське мистецтво республіканського Риму.
36. Архітектура та образотворче мистецтво республіканського Риму.
37. Філософія та науки імператорського Риму.
38. Християнство як ідеологічна основа Римської імперії (IV – V ст.).
39. Література імператорського Риму.
40. Архітектура та образотворче мистецтво імператорського Риму.
41. Освітньо-виховний процес у Римі. Жіноча освіта та виховання у стародавньому Римі.
42. Педагогічна думка стародавніх римлян (Квінтіліан, Цицерон, Сенека).
43. Ораторське мистецтво.
44. Уявлення про медицину в добу Античності.
45. Давньогрецьке лікарське мистецтво.
46. Давньоримське лікарське мистецтво.
47. Правова культура стародавніх римлян: звичаєве право стародавніх римлян. Поява та поширення письмового законодавства.
48. Правова культура стародавніх римлян: судова система стародавнього Риму. Процедура проведення судових процесів.
49. Релігія та релігійність стародавніх римлян: релігійні свята та обрядовість.
50. Релігія та релігійність стародавніх римлян: календар, забобонність, магія, чаклунство, гороскопи.
51. Релігія та релігійність стародавніх римлян: жрецькі колегії (авгури, гаруспіки, весталки, феціали).
52. Сфера побуту та дозвілля стародавніх римлян: види житла, комфорт та інтер'єр помешкання.
53. Сфера побуту та дозвілля стародавніх римлян: домашнє начиння, одяг, взуття, прикраси.
54. Сфера побуту та дозвілля стародавніх римлян: засоби комунікацій.
55. Сфера побуту та дозвілля стародавніх римлян: танці, співи, театральні вистави.
56. Сфера побуту та дозвілля стародавніх римлян: «туризм» та уявлення про гостинність.
57. Видовища стародавнього Риму: тріумфи та овації.
58. Видовища стародавнього Риму: перегони на колісницях, давньоримський цирк.
59. Видовища стародавнього Риму: полювання та цькування тварин (венаціо). Публічна страта злочинців.
60. Видовища стародавнього Риму: гладіаторські бої (різновиди гладіаторів, гладіаторські школи, амфітеатри, навмахії).

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

З метою підвищення якості засвоєння матеріалу при проведенні занять використовуються різноманітні демонстраційні матеріали: фрагменти публікацій, джерельної літератури, що сприяють формуванню повного уявлення про культурний феномен; візуальний ряд (репродукції). Картографічний матеріал.

Проведення занять передбачає стандартно обладнані навчальні аудиторії та використання технічних засобів (ноутбук, проектор). Програмне забезпечення: доступ до мережі Інтернет, система електронного навчання Moodle, корпоративна пошта, Viber.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Джерела:

1. Арістофан. Комедії. - К., 1980.
2. Гомер. Іліада. - К., 1978.
3. Гомер. Одиссея. - К., 1968.
4. Гомерова "Іліада" / Перек. К. Гловацької. - К., 1981.
5. Гомерова "Одиссея" / Перек. К. Гловацької. - К., 1981.
6. Езопові байки. - К., 1990.
7. Есхіп. Прометей закутий. - Харків, 1949.
8. Овідій. З сумних елегій / Перекл. І.Франка // Франко І. Літературна спадщина. -К., 1967. -Т.4.

Основна література:

1. Алешкевич Я.А. Теоретико-методологічні засади дослідження історії повсякденності // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – 2017. – Вип.2 (37). – С.139-143.
2. Балух В.О., Коцур В.П. Історія Стародавнього Риму: курс лекцій. - Чернівці: Книги XXI, 2005. – 680 с.
3. Балух В.О., Макар Ю.І. Історія Стародавньої Греції: курс лекцій. - Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 420 с.
4. Балух В.О., Коцур В.П. Культура Античності: підручник. – Чернівці: Наші книги, 2015. – 632 с.
5. Бичко А. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Курс лекцій. - Київ, 1992.
6. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Левчук. - Київ, 1997.
7. Історія світової культури: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Левчук. - Київ, 2000.
8. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / За ред. Яртіся А. В., Мельника В. П. - Львів, 2005.
9. Основи художньої культури. Ч.1.: Теорія та історія світової художньої культури: Навч. посібник для вищ. навч. закладів / За ред. В. Лозового, Л. Анучиної. - Харків, 1997.
10. Петречко О. Історія Стародавнього Риму: підручник (для студентів спеціальності 014.03 «Середня освіта» (Історія)). – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. – 576 с.
11. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. - Харків, 1990.
12. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Підручник / Горбач Н., Гелей С., Росінська З. - Львів, 1992.
13. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навч. посібник / Миропольська, Е. Белкіна, Л. Масол, О. Оніщенко. - Київ, 2001.

Допоміжна література:

1. Біленький О.І. Поеми Гомера / Білецький О.І. - Зібрання праць. - Т. 5. - К., 1966.
2. Біленький А.О. І знову ахейські герої заговорили по-українському // Всесвіт, 1977.
3. Гловацька К. Міфи давньої Греції. - К., 1991.
4. Кун М. Легенди та міфи Стародавньої Греції. - Київ, 1992.
5. Лісовий І.А. Античний світ у термінах, іменах і назвах. - Львів, 1988.
6. Лосев А. Античная мифология в ее историческом развитии. - Москва, 1967.
7. Парандовський Ян. Міфологія: Вірування та легенди стародавніх греків і римлян / Пер. О. Ленік. -К., 1977.
8. Содомора А. Жива античність. - К., 1983.
9. Тронський І.М. Історія античної літератури. - К., 1959.
10. Blumner H. Die romischen Privataltertumer. 3.Aufl. Munchen, 1911.

11. Carcopino J. La vie quotidienne a Rome a l'apogee de l'Empire. 3.ed. Paris, 1980
12. Civilization of the ancient Mediterranean: Greece and Rome / Ed. by M.Grant a. R.Kitzinger. Vol. 1-3. N.Y., 1988.
13. Dupont F. Daily life in ancient Rome. Oxford, 1992.
14. Dupont F. La vie quotidienne du citoyen romain sous la Republique: 509-27 av. J.-C. Paris, 1989.
15. Fredouille J.-C. Dictionnaire de la civilisation romaine. Paris, 1994.
16. Greece: A Phaidon cultural guide: With 450 col. ill. a. 12 p. of maps / Ed. by F.N.Mehling. Oxford, 1985.
17. Liversidge J. Everyday life in the Roman Empire. London, 1976.
18. Marquardt J. Das Privatleben der Romer. Tl.1-2. Leipzig, 1886.
19. Paoli U. Vita romana, la vie quotidienne dans la Rome antique. Paris,1955.
20. Racheat G. Dictionnaire de la civilisation grecque. Nouv. ed. Paris, 1993.
21. Robinson C.E. Everyday life in ancient Greece. Oxford, 1933.
22. Roman art in the private sphere / Ed. by E.K.Gazda. Ann Arbor, 1991.
23. Rome faces the barbarian: 1000 years to create an empire / Transl. from french by C.W.L.Wilson. Daoulas, 1993.
24. Welch K. The Romans. Sydney, 1997
25. Zimmern A. The home life of the ancient Greeks. N.Y., 1966.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібно підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)